

HARRI J. SEPPÄNEN

Opetuskielen vaikutuksesta oppimiseen: Kuvailevaa evidenssiä opiskelijoiden näkemyksistä

1. Johdanto

Onko opetus kielellä vaikutusta opiskelijoiden oppimiseen? Tämä on tärkeä kysymys yhä kansainvälistyvässä opetusmaailmassa. Opetuksen pääasiallinen tavoite on, että opiskelija oppii kurssilla opetetut keskeiset substanssitiedot kurssitavoitteiden mukaisesti. Opetuksen tapahtuessa muulla kuin opiskelijan äidinkielellä on kuitenkin vaarana, että itse substanssitiedon oppiminen ei tapahdu parhaalla mahdollisella tavalla.

Kauppatieteissä suomenkielen ohella yleisesti käytetyn englanninkielen käytön ilmeisenä, mutta harvoin eksplisiittisesti mainittuna, tavoitteena on valmistaa opiskelijoita kansainväliseen työympäristöön ja näin antaa kielellisiä valmiuksia jo opiskeluaikana. Vaikka akateeminen maailma vannoo tutkimustiedon nimeen annettaessa toimintasuosituksia, ei vieraalla kielellä

tapahtuvan opetuksen seuraamuksista kauppatieteellisissä ohjelmissa löydy (ainakaan helposti) tutkimustietoa (kts. Hubbard, 1990; Strevens, 1976). Tutkimustiedolla olisi tärkeä rooli tässäkin asiassa. Korkeakoulujen opetuksen ja opetusohjelmien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta, on tärkeää ymmärtää vieraskielisen opetuksen mahdolliset positiiviset ja negatiiviset vaikutukset opiskelijoiden oppimiselle.

Tässä artikkelissa annetaan alustavaa kuvailevaa evidenssiä perustuen kyselytutkimukseen siitä miten opiskelijat kokevat vieraankielen käytön laskentatoimen opetuksessa. Laskentatieteiden joutuvat käytännössä hallitsemaan laskenta-alan terminologiaa suomeksi ja englanniksi. Tämä lähtökohtaisesti antaa perusteet niin suomen- kuin englanninkielen käytölle opetuksessa. Toisaalta oppimisen kannalta uuden substanssisisällön oppiminen voi vaikeu-

HARRI J. SEPPÄNEN, KTT, yliassistentti

Helsingin kauppakorkeakoulu, Laskentatoimen ja rahoituksen laitos • e-mail: harri.seppanen@hse.fi

tua, jos opiskelijoilla ei ole riittäviä kielellisiä ja/tai substanssisällön oppimista auttavia valmiuksia.

2. Aineisto

Kyselytutkimus toteutettiin Helsingin kauppa- korkeakoulun Tilinpäätösanalyysit -kurssin opiskelijoille kurssin lopussa syksyllä 2009. Kurssi kuuluu maisteriohjelman ensimmäisen vuosikurssin opetusohjelmaan. Toisin sanoen, opiskelijoilla on lähtökohtaisesti suoritettuna kandidiohjelman kurssit. Kurssilla tuntiopetus tapahtui suomenkielellä, mutta kaikki kurssimateriaali oli pääsääntöisesti englannin kielellä mukaan lukien oppitunneilla käytetyt kalvot, harjoitustehtävät ja oppikirja.

Kyselyssä esitetyt kysymykset olivat seuraavat:

Jos kurssin opetus tapahtuisi kokonaisuudessaan englanniksi, sen vaikutus olisi:

1. *Asiasisällön oppimiseen*
2. *Tunnilla keskusteluun osallistumiseen*
3. *Ammattisanaston oppimiseen:*
Suomessa tapahtuvalle työuralle
Kansainväliselle työuralle

Kysymyksissä 1.–3. vastausvaihtoehdot olivat Likertin asteikolla seuraavasti: 1. heikentäisi huomattavasti, 2. heikentäisi jonkin verran, 3. ei vaikutusta, 4. parantaisi jonkin verran, 5. parantaisi huomattavasti. Puuttuvat vastaukset koodattiin nollassi (0).

Kyselyssä tehtiin myös täydentäviä lisäkysymyksiä, jotka eivät mittaa kielivalinnan seurauksia, vaan mielipidettä opetuskielestä yleisesti:

Mielestäni kurssin opetuksen pitäisi olla kokonaisuudessaan:

4. *Suomeksi / englanniksi*

Mielestäni kurssin luentojen pitäisi olla kokonaisuudessaan:

5. *Suomeksi / englanniksi*

Kysymyksiin 4. ja 5. vastaukset annettiin muodossa Kyllä/Ei. Lisäksi kyselyssä pyydettiin antamaan vapamuotoisesti muita kommentteja.

3. Kuvailevat tulokset

Vastauksia saatiin 120 kappaletta. Kurssille osallistui aktiivisesti n. 170 opiskelijaa ja kurssille ilmoittautuneita oli 213. Kurssin opiskelijoista 57 (47,5 %) oli laskentatoimen pääainelukijoita, 34 (28,3 %) rahoituksen pääainelukijoita ja 28 (23,3 %) muiden aineiden lukijoita. Yksi opiskelija ei identifioinut pääainettansa. Opiskelijat antoivat vastaukset nimettöminä.

3.1 Kysymykset 1.–3.

Taulukossa 1 on raportoitu osallistujien vastaukset kysymykseen 1. Jopa 50 %:ia vastaajista oli sitä mieltä, että englanninkielellä tapahtuva opetus heikentäisi huomattavasti tai jonkin verran kurssin asiasisällön oppimista. 32,5 %:ia puolestaan koki, että kielivalinnalla ei olisi vaikutusta. Vain 17,5 %:ia koki, että englanninkielinen opetus joko parantaisi jonkin verran tai huomattavasti asiasisällön oppimista.

Kysymykseen 2. saadut vastaukset ovat raportoitu Taulukossa 2. Vastausten mukaan jopa 70,0 %:ia opiskelijoista koki, että englanninkielinen opetus heikentäisi heidän osallistumistansa keskusteluun tunnilla eli kysymysten ja kommenttien esittäminen sekä vastausten antamisesta opettajan esittämiin kysymyksiin. 29,2 %:ia puolestaan koki, että kielellä ei ole vaikutusta. 0,8 %:ia eli vain yksi vastaajista koki, että se parantaisi jonkin verran osallistumista tuntikeskusteluun. Yksikään osallistuja ei vastannut, että englanninkielinen opetus pa-

TAULUKKO 1. Asiasisällön oppiminen

		Pääaine				Yhteensä	%
		0	1	2	3		
Vastaus	1	0	2	3	1	6	5,0 %
	2	0	34	9	11	54	45,0 %
	3	1	16	12	10	39	32,5 %
	4	0	4	8	5	17	14,2 %
	5	0	1	2	1	4	3,3 %
Yhteensä		1	57	34	28	120	100,0 %
%		0,8 %	47,5 %	28,3 %	23,3 %	100,0 %	

Selvitykset: Pääaine: 0 ei identifioitu, 1 laskentatoimi, 2 rahoitus ja 3. muu pääaine. Vastaus: 1. heikentäisi huomattavasti, 2. heikentäisi jonkin verran, 3. ei vaikutusta, 4. parantaisi jonkin verran, 5. parantaisi huomattavasti. Puuttuvat vastaukset on koodattu nollassi (0).

TAULUKKO 2. Osallistuminen keskusteluun tunnilla

		Pääaine				Yhteensä	%
		0	1	2	3		
Vastaus	1	0	14	7	9	30	25,0 %
	2	1	32	11	10	54	45,0 %
	3	0	11	15	9	35	29,2 %
	4	0	0	1	0	1	0,8 %
	5	0	0	0	0	0	0,0 %
Yhteensä		1	57	34	28	120	100,0 %
%		0,8 %	47,5 %	28,3 %	23,3 %	100,0 %	

rantaisi huomattavasti osallistumista tuntikeskusteluun.

Kysymyksen 3. tulokset on raportoitu Taulukoissa 3. ja 4. 46,7 %:ia koki, että englanninkielinen opetus heikentäisi jonkin verran (35,0 %) tai huomattavasti (11,7 %) ammattisanaston oppimista. 36,7 %:lle kielellä ei olisi vaikutusta. Jonkin verran yllättävää on että 12,5 %:ia koki, että englanninkielinen opetus parantaisi sanaston oppimista suomeksi. Englanninkielinen opetus puolestaan antaisi jonkin verran tai huomattavasti paremman mahdollisuuden ammattisanaston oppimiseksi kansainväliselle työuralle 80,5 %:n mielestä. Vain, ja

jälleen jonkin verran yllättävästi, 2,5 %:ia koki, että englanninkielinen opetus heikentäisi ammattisanaston oppimista, kun 17,5 %:ia koki että sillä ei ole vaikutusta kansainväliselle työuralle.

Vastauksissa kysymyksiin 1.–3. näkyy myös selvästi, että laskentatoimen pääainelukijat painottavat enemmän englanninkielisen heikentävää vaikutusta asiasisällön oppimiseen (Taulukko 1.: heikentää huomattavasti tai jonkin verran yhteensä 63,9 % laskentatoimi vs. 35,5 % rahoitus ja 42,9 % muut pääaineopiskelijat) kuin myös tunnilla keskusteluun osallistumiseen (Taulukko 2.: 80,7 % vs. 52,9 % ja

DISCUSSION

TAULUKKO 3. Ammattisanaston oppiminen suomeksi

		Pääaine				Yhteensä	%
		0	1	2	3		
Vastaus	1	0	3	5	6	14	11,7 %
	2	0	17	12	13	42	35,0 %
	3	0	29	8	7	44	36,7 %
	4	1	6	7	1	15	12,5 %
	5	0	2	2	1	5	4,2 %
Yhteensä		1	57	34	28	120	100,0 %
%		0,8 %	47,5 %	28,3 %	23,3 %	100,0 %	

Taulukko 4. Ammattisanaston oppiminen englanniksi

		Pääaine				Yhteensä	%
		0	1	2	3		
Vastaus	0	1	0	0	0	1	0,8 %
	1	0	0	0	0	0	0,0 %
	2	0	1	1	0	2	1,7 %
	3	0	10	5	6	21	17,5 %
	4	0	32	15	12	59	49,2 %
5	0	14	13	10	37	30,8 %	
Yhteensä		1	57	34	28	120	100,0 %
%		0,8 %	47,5 %	28,3 %	23,3 %	100,0 %	

67,9 %). Toisaalta laskentatoimen pääaineopiskelijoista selkeästi pienempi osuus kokee, että englanninkielellä tapahtuvalla opetuksella olisi suomenkielisen ammattisanaston oppimista heikentävä vaikutus (Taulukko 3.: 35,1 % vs. 50,0 % ja 67,9 %). Eroja ei ole puolestaan siinä parantaisiko englanninkielinen opetus ammattiterminologian oppimista jonkin verran tai huomattavasti kansainvälistä työuraa varten eri pääaineopiskelijoiden välillä (Taulukko 4.: 80,7 % vs. 82,4 % ja 78,6 %).

3.2 Lisäkysymykset ja vapaamuotoiset kommentit

Lisäkysymykseen 4. opiskelijat vastasivat seuraavasti. Kun opetusvaihtoehdoksi annetaan,

että koko opetus tapahtuisi pelkästään suomeksi tai englanniksi, niin 57,5 %:ia vastaajista oli suomenkielisen opetuksen kannalla. Puhtaasti englanninkielisen opetuksen puolesta oli 40,0 %:ia opiskelijoista. Puhtaasti suomenkielillä tapahtuvan luento-opetuksen kannalla oli puolestaan 65,0 %:ia. 31,7 %:ia oli puhtaasti englanninkielellä tapahtuvan luento-opetuksen kannalla.

Vapaissa kommentteissa, joita antoi 21 henkilöä, ilmeni että 19 opiskelijaa piti kurssin nykyistä molemman kielen käyttöä (opetus suomeksi ja materiaali englanniksi) hyvänä käytäntönä. Vain 2 henkilöä olisi halunnut koko kurssin suomeksi. Puhtaasti englanninkielisen opetuksen puolesta ei ollut yhtään kommenttia.

4. Keskustelua

On hämmentävää, että akateemisessa liiketalouden opetusympäristössä, jossa toimijat ovat koulutuksen ammattilaisia, ei ole juurikaan tutkittu näin keskeisestä asiasta kuin opetuskielen vaikutus opiskelijoiden oppimiseen.

Tämän alustavan selvityksen tulokset ovat selkeitä: opetuskielellä – ja erityisesti luennoinnissa käytettävällä kielellä – on vaikutusta opiskelijoiden oppimiseen. Nykyinen trendi siirtyä yhä laajemmin englanninkieliseen opetukseen kokonaisuudessaan vaatii toimenpiteitä, jotka tukevat opiskelijoiden oppimista. Tulokset indikoivat vahvasti siihen suuntaan, että omalla äidinkielellä tapahtuva opetus parantaa opiskelijoiden oppimista. Tämä ei luonnollisesti ole yllätys. Toisaalta opiskelijat myös vahvasti tiedostavat sen, että kansainvälistä uraa varten englanninkielisellä opetuksella on merkitystä.

Tulokset myös indikoivat, että vieraalla kielellä tapahtuvalla opetuksella on hintansa. Vieraalla kielellä tapahtuva opetus useassa tapauksessa heikentää opiskelijan kykyä oppia asiasisältöä ja se myös suurella osalla tapauksista vähentää opiskelijoiden aktiivisuutta ja näin ollen tärkeitä mahdollisuuksia opetella työelämän ja -uran kannalta ehdottoman tärkeitä kommunikaatiotaitoja. Tämä myös heikentää aktiivisen opiskelu- ja oppimisympäristön luomismahdollisuuksia luokkahuoneessa.

Tämän kyselyn perusteella vaikuttaisi, että opiskelijat tarvitsevat tukea vieraskieliseen opiskeluun. Tuloksista heijastui, että rahoituksen pääaineopiskelijat sekä muiden aineiden pää-

aineopiskelijat olivat jossakin määrin luottavampia oman oppimisen ja tuntiosallistumisen suhteen kuin laskentatoimen opiskelijat. Yksi syy tähän voi olla, että suuri osa heidän pääaineopinnoistansa mahdollisesti suurempi osa tapahtuu englanniksi jo kandidaatilla. Laskentatoimen opiskelijoilla näin ei pääsääntöisesti ole.¹

Yhteenvedon voidaan todeta, että opetusohjelmat erityisesti laskentatoimessa ovat suunniteltava alusta saakka tukemaan niin suomenkielen ja englanninkielen ammattiterminologian oppimista. Tämä tavoite ei kuitenkaan saa tapahtua asiasisällön oppimisen kustannuksella. Opetuksen kielivalinta on tehtävä koko koulutusohjelmaa ja opiskelijan työuraa silmällä pitäen, eikä se voi olla pelkästään kurssikohtainen valinta silloin kuin tavoitteena on mahdollisimman kokonaisvaltaisen oppimisen saavuttaminen. ■

Lähteitä

HUBBARD, RUTH, 1990. Teaching Statistics to Students Who Are Learning in a Foreign Language, ICOTS 3, Dunedin, New Zealand. Saatavilla: <http://www.stat.auckland.ac.nz/~iase/publications/18/BOOK1/C10-6.pdf>

STREVEN, PETER, 1976. Problems of Learning and Teaching Science through a Foreign Language, *Studies in Science Education*, 3, 55–68.

---

¹ Vieraalla kielellä tapahtuvan opetuksen toteuttaminen vaatii myös, että opettajille annetaan systemaattista ja jatkuvaa koulutusta vieraalla kielellä tapahtuvan koulutuksen toteuttamiseksi. Satunnaisissa keskusteluissa opiskelijoiden kanssa tuli vastaan kommentteja joissa todettiin, että opettajan huono englanninkieli jopa pilaa muuten hyvän kurssin.